

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

ПРОГРАМА
ВИПУСКНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПСИХОЛОГІЇ

Освітній ступінь: бакалавр

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Освітня програма: Початкова освіта. Психологія

ОБГОВОРЕНО

на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від 20.08.2020 р.

Завідувач кафедри _____ Сафін О. Д.

СХВАЛЕНО

Науково-методичною комісією

Факультету початкової освіти

Протокол № 3 від 25.11.2020 р.

к. пед. н. Яшук О. М.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма випускного екзамену з психології укладена відповідно до освітньої програми підготовки фахівця зі спеціальності 013 Початкова освіта, схвалена Науково-методичною комісією факультету початкової освіти (Протокол №3 від 25.11.2020 р.).

Випускний екзамен з психології призначений для визначення теоретичної і практичної підготовки випускника до виконання професійних завдань. Програма і порядок проведення випускних екзаменів визначається «Положенням про організацію освітнього процесу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положенням про Європейську кредитно-трансферну систему навчання в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положенням про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії» та іншими нормативно-правовими актами.

Програма включає перелік питань дисциплін циклу професійної підготовки, передбачених навчальним планом та освітньо-професійною програмою підготовки фахівців зі спеціалізації «Психологія»:

- Основи психологічного консультування
- Основи психокорекції
- Соціальна психологія
- Психологія управління та консультування

ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»

Кваліфікаційні вимоги до бакалавра

Бакалавр повинен мати належний рівень професійної підготовки, яка передбачає широку освіту, переважно гуманітарну, що включає оволодіння основами філософії, історії, вітчизняної та світової культури, мистецтва, літератури, релігії, економіки, екології, етики, права тощо, а також спеціальні знання в галузі психології; повинен володіти тренінгом спілкування, навичками безперервного духовного, психічного та фізичного самовдосконалення.

Як організатор різноманітних (або одного) видів діяльності в соціумі, бакалавр повинен вміти застосовувати набуті знання в практичній роботі, має володіти методами соціально-психологічних досліджень, навичками проведення діагностичних вимірів у розвитку особистості, а також впливу факторів середовища.

Бакалавр повинен уміти забезпечувати допустиме та доцільне психолого-педагогічне втручання у процес виховання дітей, підлітків, молоді; надавати допомогу сім'ї; виконувати роль з'єднувальної ланки поміж особистістю та суспільством; працювати в умовах неформального спілкування, залишаючись на позиції неофіційного лідера; будувати взаємостосунки в вихованцями на рівних, допомагати їм у період їх соціального та професійного визначення, захищати їхні права.

Бакалавр має бути гуманістом, повинен володіти комунікативними й організаторськими навичками, почуттям такту, бути висококультурною людиною. Його освіта передбачає здатність безпосередньо здійснювати психологічну, організаторську, різнопрофільну діяльність, що забезпечує його соціалізацію та профілізацію.

Психолог-бакалавр закладу (установи) повинен:

- брати участь в організації освітньої та виховної роботи, спрямованої на забезпечення всебічного особистісного розвитку дітей та молоді, їх повноцінного психічного здоров'я;

- проводити психолого-педагогічну діагностику готовності до навчання в період переходу з однієї вікової групи до іншої, допомагати у виборі освітньої установи згідно з рівнем психічного розвитку;

- планувати і розробляти розвиваючі, корекційні програми навчально-виховної діяльності з урахуванням індивідуальних, статевих та вікових особливостей дітей;

- сприяти пошуку, добору, розвитку обдарованих дітей, свідомому вибору дітьми та молоддю професії з урахуванням здібностей, ціннісних орієнтацій, життєвих планів і можливостей;

- готувати вихованців до свідомого життя в дусі взаєморозуміння, миру та злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;

- здійснювати первинну профілактику алкоголізму і наркоманії, інших шкідливих звичок серед підлітків;

- проводити психологічну експертизу і психолого-педагогічну корекцію асоціальної поведінки;

- формувати психологічну культуру вихованців, учнів, педагогів, батьків;

- консультувати працівників освітніх установ з питань психології та практичного її використання.

У своїй професійній діяльності психолог-бакалавр, як працівник психологічної служби, повинен:

- керуватись Етичним Кодексом психолога;

- дотримуватися педагогічної етики, поважати гідність дитини, захищати її від будь-яких форм фізичного та психічного насильства, пропагувати здоровий спосіб життя;

- зберігати професійну таємницю, не поширювати відомості, отримані у процесі діагностичної або корекційної роботи, якщо її поширення може завдати шкоди дитині чи її оточенню;

- постійно підвищувати свій професійний рівень та загальну культуру;

- пропагувати психологічні знання, запобігати здійсненню психодіагностичної, розвивально-корекційної, профілактичної, консультативно-методичної роботи особами, що не мають відповідної фахової підготовки;

- будувати свою діяльність на основі доброзичливості, шляхом співробітництва, довіри, у тісному контакті з усіма учасниками педагогічного процесу;

- знати програмно методичні матеріали і документи щодо обсягу, рівня освіти, розвитку дітей, вимоги до нормативного забезпечення навчально-виховного процесу, основні напрями і перспективи розвитку освіти, психолого-педагогічної науки.

Бакалавр повинен володіти такими компетентностями:

ЗК 1. Загально-навчальна. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової/середньої школи; чинним нормативним забезпеченням загальноосвітніх закладів.

ЗК 2. Інформаційно-аналітична. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійнопедагогічної/психологічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

ЗК 3. Дослідницько-практикологічна. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності; здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно.

ЗК 4. Комунікативна. Здатність спілкуватися державною (або іноземною) мовою на офіційно діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в

різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів.

ЗК 5. Громадянська компетентність. Здатність активно, відповідально та ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства. Здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільнополітичного життя в Україні, застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян, зокрема учнів початкової/середньої школи; використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України.

ЗК 6. Етична. Здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі; дотримуватися принципів педагогічної етики.

ЗК 7. Соціокультурна. Здатність застосовувати знання, пов'язані із соціальною структурою та національною специфікою суспільства, з особливостями соціальних ролей; здатність до орієнтування у соціальних ситуаціях, розуміння соціального контексту художніх творів. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо; спроможність ідентифікувати себе з цінностями професійного середовища; наявність професійної позиції вчителя. Здатність до цінування та поваги до різноманітності і мультикультурності; надання рівних можливостей учням різних національностей та різних розумових здібностей, толерантне ставлення до їхньої культурної спадщини, індивідуальних особливостей.

ЗК 8. Міжособистісної взаємодії. Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; зокрема, здатність успішно взаємодіяти з керівництвом, колегами, учнями та їхніми батьками; володіння алгоритмами конструктивного вирішення педагогічних конфліктів. Здатність працювати в команді, здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності.

Здатність бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

ЗК 9. Адаптивна. Здатність до адаптації в професійно-педагогічному середовищі та дії в нових ситуаціях, зокрема тих, що передбачають навчання, розвиток і виховання школярів, спілкування з їхніми батьками, комунікації з адміністрацією закладу освіти й колегами.

ЗК 10. Рефлексійна. Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексійні процеси, що сприяє розвитку й саморозвитку особистості. Здатність оцінювати результати педагогічних впливів та забезпечувати якість діяльності навчання, розвитку й виховання учнів; здатність до педагогічної рефлексії.

ЗК 11. Здоров'язбережувальна компетентність. Здатність ефективно вирішувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, психічного, соціального та духовного) як власного, так і оточуючих. Здатність застосовувати знання, вміння, цінності і досвід практичної діяльності з питань культури здоров'я та здорового способу життя, готовність до здоров'язбережувальної діяльності в освітньому закладі та створення психолого-педагогічних умов для формування здорового способу життя учнів.

ЗК 12. Інформаційно-комунікаційна. Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання комунікативних задач у професійній діяльності педагога й у повсякденному житті.

ФК 2. Психологічна компетентність. Здатність до розвитку учнів як суб'єктів освітнього процесу на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку.

ФК 5. Професійно-комунікативна компетентність. Здатність актуалізувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуальнопсихологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах

педагогічної/психологічної комунікативної діяльності зі школярами, батьками, колегами тощо.

ФК 9. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Виконувати спеціальні академічні завдання у відповідності до навчальної дисципліни.

ПИТАННЯ ДО ВИПУСКНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПСИХОЛОГІЇ

1. Дайте характеристику міжособистісному спілкуванню.
2. Розмежуйте поняття «індивід», «індивідуальність», «суб'єкт», «особистість».
3. Дайте визначення поняттю «спілкування». «Розведіть» поняття «спілкування» і «комунікація».
4. Дайте визначення поняттю конформізму. Види конформізму.
5. Дайте визначення поняттю «соціальна перцепція». Розкрийте його зміст, покажіть багатofункціональність цього процесу.
6. Розкрийте поняття ідентифікації та емпатії в соціальній психології.
7. Охарактеризуйте метод вивчення документів.
8. Дайте характеристику явищу стереотипізації. Його переваги та недоліки.
9. Назвіть стилі керівництва.
10. Дайте визначення поняттю соціальної психології як науки.
11. Визначте роль соціальної рефлексії у соціальній перцепції.
12. Розкрийте питання потреба в спілкуванні та бар'єри у спілкуванні.
13. Охарактеризуйте феномен соціальної фасилітації.
14. Дайте характеристику методу опитування: усне та письмове опитування.
15. Дайте характеристику монологічному, імперативному і маніпуляційному спілкуванню.
16. Дайте визначення поняття групи та їх класифікація.
17. Охарактеризуйте особливості діалогічного спілкування.
18. Розкрийте етапи формування потреби в спілкуванні в процесі онтогенезу.
19. Розкрийте поняття первинна та вторинна соціалізація.
20. Поясніть способи соціально-психологічного впливу: паніка та наслідування.
21. Поясніть способи соціально-психологічного впливу: зараження та чутки.
22. Розкрийте поняття конфлікту та методи дослідження конфліктів.

23. Охарактеризуйте структурні елементи конфлікту (об'єкт, предмет; сторони і учасники конфлікту).
24. Назвіть об'єктивні і суб'єктивні причини виникнення конфліктів. Ескалація конфлікту. Формули виникнення конфліктів.
25. Назвіть конструктивні і деструктивні функції конфлікту.
26. Розкрийте поняття конфліктної ситуації.
27. Розкрийте поняття про конфліктогени та їх види.
28. Розкрийте психоаналітичну теорію внутрішньоособистісних конфліктів
3. Фрейда.
29. Розкрийте теорію комплексу неповноцінності Альфреда Адлера.
30. Розкрийте вчення про екстраверсію та інтраверсію Карла Юнга.
31. Охарактеризуйте стиль конкуренції.
32. Охарактеризуйте класифікації конфліктів.
33. Розкрийте шляхи попередження і вирішення внутрішньоособистісних конфліктів.
34. Дайте характеристику стилю пристосування.
35. Дайте характеристику стилю ухилення.
36. Дайте характеристику міжособистісним конфліктам: правила безконфліктної поведінки; типи конфліктних осіб, їх поведінкові особливості.
37. Назвіть основні етапи розвитку конфлікту.
38. Охарактеризуйте учасників конфлікту і їх роль у конфлікті.
39. Розкрийте поняття ескалація конфлікту та роль формул конфліктів.
40. Охарактеризуйте методи дослідження конфліктів.
41. Назвіть типи конфліктних осіб та їх поведінкові особливості.
42. Охарактеризуйте основні види психологічного консультування.
43. Охарактеризуйте інтимно-особистісне консультування та вимоги до нього.
44. Охарактеризуйте сімейне консультування та вимоги до нього.
45. Охарактеризуйте психолого-педагогічне консультування та вимоги до нього.

46. Охарактеризуйте ділове консультування та вимоги до нього.
47. Назвіть основні цілі і завдання психологічного консультування .
48. Охарактеризуйте роль і місце консультанта у процесі психологічного консультування.
54. Назвіть вимоги до особистості консультанта – модель ефективного консультанта.
55. Охарактеризуйте дії психолога під час короткострокового консультування (приклад консультування, що має психологорекомендаційний характер).
56. Охарактеризуйте поняття про консультативний контакт та його основні ознаки.
57. Охарактеризуйте фізичні компоненти психологічного клімату. Структурування консультативного простору (психологічний кабінет, дистанція між психологом і клієнтом тощо).
58. Охарактеризуйте фізичні компоненти психологічного клімату. Структурування часу консультування .
59. Охарактеризуйте емоційні компоненти психологічного клімату: створення взаємної довіри; щирість (конгруентність) психологічного клімату; емпатія безумовна повага до клієнта і тепле ставлення до нього.
60. Охарактеризуйте основні етапи психологічного інтерв'ю.
61. Охарактеризуйте особливості першої і наступних зустрічей з клієнтом.
62. Опишіть структуру збору інформації про клієнта та охарактеризуйте основні блоки інформації.
63. Охарактеризуйте явища перенесення і контрперенесення у психологічному консультуванні.
64. Назвіть навички вислуховування клієнта у психологічному консультуванні та основні етапи вислуховування.
65. Охарактеризуйте основні навички впливу на клієнта.
66. Охарактеризуйте інтерпретацію як техніку впливу на клієнта.
67. Охарактеризуйте етичні принципи психологічного консультування.

68. Охарактеризуйте особисті невдачі клієнта у подоланні психологічних комплексів.
69. Сформулюйте сутність визначення психологічної корекції: поняття і специфічні риси.
70. Окресліть основні принципи та мету психокорекційної роботи.
71. Опишіть елементи психокорекційної ситуації.
72. Охарактеризуйте показання до використання проективного малюнка в психокорекційній роботі з дітьми та підлітками.
73. Опишіть характеристику та завдання етапів психокорекційної роботи.
74. Перерахуйте основні вимоги до особистості психолога, що здійснює психокорекцію.
75. Розкрийте особливості застосування форм психокорекційної роботи: індивідуальної та групової.
76. Охарактеризуйте методи психокорекційної роботи з дітьми, підлітками та дорослими.
77. Розкрийте сутність методів психокорекції у роботі з дітьми та підлітками: ігротерапія, психогімнастика, арт-терапія, тренінг.
78. Означте напрямки психокорекційно-розвивальної роботи з дітьми дошкільного віку.
79. Опишіть основні порушення поведінки дітей, що підлягають психокорекції.
80. Опишіть особливості корекційно-розвивальної роботи мислення дітей дошкільного і шкільного віку.
81. Розкрийте основні вимоги до складання психокорекційних програм: структура, оформлення.
82. Опишіть використання класичного психоаналізу З. Фрейда у психокорекції: мета корекційного впливу, роль психолога та клієнта, психоаналітичні техніки.
83. Розкрийте сутність психокорекції поведінкового напрямку: теоретичні основи, цілі, особливості.

84. Охарактеризуйте доцільність використання методів ігрової психотерапії у психокорекційно-розвивальній роботі з дітьми дошкільного віку.
85. Окресліть основні завдання корекції пізнавальної діяльності дітей дошкільного і шкільного віку.
86. Опишіть особливості психокорекційно-розвивальної роботи сприймання з дітьми дошкільного та шкільного віку.
87. Охарактеризуйте особливості психокорекції та розвитку пам'яті у дітей дошкільного та шкільного віку.
88. Опишіть методи психокорекції особистісної сфери підлітка.
89. Розкрийте основні напрямки психокорекційної роботи у підлітковому віці та ранній юності.
90. Окресліть особливості когнітивної психокорекції: цілі, завдання, основні техніки.

ЛІТЕРАТУРА:

З дисципліни «Основи психокорекції»:

1. Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки / О.І. Бондарчук. К.: МАУП, 2006.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Модульний навчальний посібник для студентів вчз за напрямом підготовки 6.030103 «Практична психологія»./ Т. В. Дуткевич. К.: Центр учбової літератури, 2017. 304 с.
3. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. К.: Ніка-Центр, 2009. 580 с.
4. Кузікова, С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції : навчальний посібник для студ. вузів / С. Б. Кузікова. Суми: Університетська книга, 2006. 384 с.

5. Осипова А.А. Общая психокоррекция. Учебное пособие. М.: Сфера, 2002. 510 с.
6. Яценко Т. С. Активная социально-психологическая подготовка учителя к общению с учащимися. К., 1993.
7. Яценко Т.С. Психологічні основи групової психокорекції. К., Либідь, 1996.

З дисципліни «Соціальна психологія»:

1. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. К.: Либідь, 2006. 400 с.
2. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. К.: «Академвидав», 2003. 446 с.
3. Савчин М. Соціальна психологія. Дрогобич: Відродження, 2000. 272 с.
4. Семиченко В.А. Психологія спілкування. К.: «Магістр», 1998. 152 с.

З дисципліни «Психологія управління та консультування»:

1. Вахоцька І. О. Конфліктологія. Умань: Жовтий О. О., 2012. 221 с.
2. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 455 с.
3. Калаур С.М. Соціальна конфліктологія. Тернопіль: Астон, 2010. 359 с.
4. Мілютіна К.Л. Технологія попередження конфліктів. К.: Главник, 2007. 127 с.

З дисципліни «Основи психологічного консультування»:

1. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування. К.: Ніка-Центр, 2011. 423 с.
2. Васьківська С.В. Технологія консультування: організація консультативної взаємодії. К.: Главник, 2005. 95 с.

3. Мельничук О.Б. Основи психоконсультування та психокорекції. К.: Каравела, 2017. 389 с.
4. Чудаєва Н.В. Основи психологічного консультування. Умань: Жовтий О.О., 2014. 353 с.
5. Уклад Б.А. Якимчук, І.П. Якимчук Основи психологічного консультування. Умань: Жовтий О.О., 2011. 202 с.

ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ ВИПУСКНОГО ЕКЗАМЕНУ

Атестація - це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Атестація проводиться як комплексна перевірка знань здобувачів, яка передбачена навчальним планом підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр зі спеціальності 013 Початкова освіта в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

До проходження атестації допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали всі вимоги навчального плану.

Атестація здійснюється відкрито і гласно.

Складання атестації проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії за участю не менше половини її складу при обов'язковій присутності голови комісії.

Атестація проводиться за білетами, складеними у повній відповідності до програм навчальних дисциплін.

Атестація не повинна перевищувати 6 академічних годин на день.

Час на підготовку - 30 хвилин.

Всі засідання екзаменаційної комісії протоколюються. У протокол вносяться оцінки, одержані на екзамені, записуються додаткові питання, що ставились здобувачеві, особливі думки членів комісії. Протокол підписують голова та члени екзаменаційної комісії, які приймали участь у засіданні.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВІДПОВІДІ СТУДЕНТА

Оцінювання результатів складання комплексного кваліфікаційного екзамену здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в Університеті системою контролю знань:

-за національною (4-бальною) шкалою: відмінно; добре; задовільно; незадовільно.

-за 100-бальною шкалою:

90 – 100 балів – відмінно – відмінне виконання з незначними помилками,

82 – 89 балів – добре – вище середніх стандартів, але з деякими помилками;

75 – 81 бали – добре – в цілому змістовна робота зі значними помилками;

69 – 74 бали – задовільно – чітко, але зі значними недоліками;

60 – 68 бали – задовільно – виконання відповідає мінімальним критеріям;

11 менше 60 балів – незадовільно.

Виконання всіх екзаменаційних завдань з державного екзамену є обов'язковим. Незадовільна оцінка з одного з екзаменаційних завдань є підставою для виставлення незадовільної оцінки за державний екзамен в цілому.

Оцінки державного екзамену і захисту випускної кваліфікаційної роботи виставляє кожен член комісії. Підсумкова оцінка комплексного державного екзамену (державного екзамену) визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань (якщо інше не визначене програмою державного екзамену).

Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку знань, виявлених при складанні екзаменів та/або захисті випускної кваліфікаційної роботи, а також

про присвоєння студентам кваліфікації та видання випускникам дипломів (загального зразка чи з відзнакою) приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь в її засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови ЕК є вирішальним.